

Sayın misafirler ve sevgili Boğaziçililer,

Ben mezun olalı topu topu 11 sene oldu. Bu kadar kısa sürede size öğüt verecek kadar bilgi ve tecrübe edindim mi emin değilim. Ama kendime ilk başta çizdiğim yol ve hedeflediğim son çok kere değişti. Ben Boğaziçi Endüstri Mühendisliği'nde başladım, Amerika'ya Princeton Üniversitesi'ne Finans Mühendisliği masterı için gittim. Kısa bir süre bir finans şirketinde çalıştım, sonra Princeton Üniversitesi'nde Sosyoloji doktorası yaptım. Dört yıldır da Harvard Üniversitesi'nde Sosyoloji bölümünde öğretim üyesiyim. Bol dönemeçli bir yol çizdim ve yolun büyük bir kısmında nereye varacağımdan emin olamadan ilerledim. Belki siz de bir gün hayatınıza yeni bir yön vermeye karar verdiğinizde benim hikayemi hatırlar ve o an için zor görünen kararları alacak cesareti daha kolay toplayabilirsiniz.

Benim de yolum – çoğumuz gibi – ortaokul yıllarında çizilmişti. Fizik ve matematik derslerinde iyi olduğumdan – ama biyolojiyi pek sevemediğimden – mühendis olmaya karar verdim. Ailemin çoğu zaten ya mühendis ya doktordu – belki de bu sebeple başka meslek seçeneklerin olduğu aklıma bile gelmedi. Endüstri Mühendisliği tercihi ne kadar bilinçliydi emin değilim, sanırım o sıralar daha çok istediğim şey en yüksek puanlı bölüme ve belki de dereceye girebilmektir.

Şansım varmış ki bölümümü çok sevdim. Değişik mühendislik dallarından dersler almak ve çok konu hakkında biraz da olsa bilgi sahibi olmak hoşuma gitmişti. Tabii müfredat programı benim için Boğaziçi'nin sadece bir yüzüydü. Buradaki dört yılımın önemli bir kısmı da kulüp aktivitelerinde – özellikle fotoğrafçılık kulübünde – geçti. O yıllarda kulüp daha sonra profesyonelleşen Geniş Açık dergisini çıkarmaya başlamıştı. Ben de bu dergide çalıştım ve bu deneyim daha sonra hiç beklemediğim yerlerde önümü açtı.

Mezun olunca en çok istediğim şey iyi bir danışmanlık şirketine girip, mümkün olduğunca kısa sürede yükselmektir – ya da ben öyle sanıyordum. Son senemde bölümden birkaç arkadaşım Amerika'da yeni açılan finans mühendisliği programlarına başvuruyorlardı. Biraz kararsızlıktan biraz da meraktan ben de birkaç okula başvuru yolladım, ama en prestijli programı barındıran Princeton Üniversitesi'ne başvurmaya cesaret edemedim. Boğaziçi için pek parlak olmayan 3.20 ortalamamla kabul edilemeyeceğimi düşündüm. Sonra bir akşam güney kampüste yürürken Endüstri'den Mehmet Ekmekçi diye bir arkadaşım bana ismini hatırlamadığım birinden bahsetti – bu arkadaş, rivayete göre, 3.10 ortalamasıyla önceki sene Stanford'a kabul edilmişti. Ne kadar doğrudu bilemem, ama bu hikaye bana yetti ve o gece Princeton'a master için başvurudum.

Birkaç ay sonra kabul mektupları gelmeye başladı ve bu mektuplardan biri Princeton'dandı. Benim için asıl kararsızlık da o zaman başladı. En büyük endişem zaman kaybetmekti – masterda geçireceğim iki senede bir şirkette tecrübe kazanabilir, hatta belki yükelebilirdim. 22 yaşındaydım, ama yeni birşeyler denemek için zamanımın olmadığını düşünüyordum. Şimdi bunun doğru olmadığını biliyorum. Harvard'daki öğrencilerime söylediğimi size de söylemek istiyorum – hayat her hayalinize en azından ulaşmayı deneyecek kadar uzun. Şimdiye kadar herşey için zamana ve başkalarına karşı yarıştınız, ama arada durup soluklanacak, 'ben ne yapmak istiyorum?' diye düşünecek vaktiniz var.

Beni o zamanki endişelerimden arındıran, hatta Amerika'ya gitmek için zorla ikna eden, ailem oldu. Princeton'a gitmek hayatımda yeni bir yol açtı. Daha ilk ayın sonunda Türkiye'ye hemen geri dönme fikri tamamen kayboldu. Finans mühendisliği de matematik ağırlıklı olduğundan Endüstri eğitiminden sonra beni pek zorlamadı. O sıralar düşüncem iki senelik masteri tamamlayıp belki bir sene bir şirkette tecrübe kazanıp Türkiye'ye dönmekti. Tabii bu fikir de önceki planlar gibi tamamıyla değişti.

Bu fikir değişikliği çok mutsuz geçen birkaç ay içinde oldu. Okuldaki ilk senemin sonunda New York'ta bir finans danışmanlığı şirketinde staja başladım. Tam hayallerimdeki gibi bir işti – Manhattan'ın göbeğinde bir gökdelenin çok şık döşenmiş katında hepsi genç ve iyi okullardan mezun çalışanlarla dolu bir ofis, çok yüksek bir maaş ve performansla bağlı hızlı yükselme olanakları... Görünüşte herşey mükemmeldi. Beni hemen bir bankanın projesinde görevlendirdiler. Ben de büyük bir şevkle hakkında hiçbir şey bilmediğim bu konuyu çalışmaya başladım. Ama bu mutlu dönem çok kısa sürdü. İlk ayın sonunda hergün kendimi biraz daha yorgun ve bıkkın hissetmeye, işe her sabah neredeyse zorla gitmeye başladım. Sanırım problem konuya hiç ilgi duymamamdı – günün 12 saatini banka kredilerini düşünerek geçiriyordum ve bunu yapmam için para kazanmak dışında hiçbir motivasyon bulamıyordum.

Bu beni herşeyi yeniden gözden geçirmeye itti – önceleri korkarak ve hiç istemeyerek. O zamana kadar hep düşlediğim ve o an için önüme serilmiş tüm fırsatları elimden tersiyle itmek büyük bir aptallık gibi geliyordu. Bu konu kafamı kurcalarken çalıştığım şirket bana master sonunda başlamak üzere bir iş teklifi verdi. Bu en azından beni iş aramaktan kurtarmıştı ama bir karar verme yükü hala üzerimdeydi.

Okula geri dönünce akademik kariyer yapmayı bir seçenek olarak düşünmeye başladım. Finans mühendisliğini sevmiştim ama doktora yapacak kadar mı, emin değildim. Ekonomiden ve sosyolojiden dersler almaya başladım – sadece keşif amaçlı. Ekonomi o ana kadar alışık olduğum bilimsel yaklaşıma çok benzer geldi, sosyoloji de bir o kadar uzak. Belki de o yüzden ilgimi çekti. Bir de sosyoloji benim için yepyeni sorulara kapı araladı - mesela, neden bazı ülkeler hızlı kalkınır ama diğerleri geri kalır? Neden bazı insanlar yoksun şartları kırarak başarıya ulaşır ama diğerleri o şartların altında ezilir? Sosyal ortam, sosyal kurallar, kültürel farklar bu sonuçları nasıl etkiler?

O ana kadar pek de düşünmediğim bu sorularla beraber kafamda yeni bir amaç da belirmeye başladı: Sosyolojide doktora yapmak. Ama bunu kendime itiraf etmek bile zordu - üstelik finans işim beni beklerken... Bu nasıl bir delilik diye düşündüm durdum. Sonra aklıma iki örnek geldi – biri Boğaziçi fotoğrafçılık kulübünden Volkan diye bir arkadaşım, öteki de dağcılıktan ismini hatırlayamadığım biri – ikisi de Boğaziçi fizikte bir sene geçirdikten sonra sosyolojiye geçmişlerdi. Onları düşünmek – ve başardıklarını bilmek - bana da cesaret verdi. Princeton'da sosyoloji doktorasına başvurmaya karar verdim, ama maalesef cesaretim bunu aileme söylemeye yetmedi. 'Kabul edilirse söylerim' diye zaman kazandım kendimce.

Sosyolojiye başvuru için bir yazı örneği gerekiyordu – işte orada da Boğaziçi'nde çalıştığım Geniş Açık dergisi imdadıma yetişti. Dergi için uzunca bir yazı yazmıştım. Bu yazıyı İngilizce'ye çevirdim ve başvurumu yolladım. Bu arada da sosyoloji bölümünden birkaç hocadan randevu alıp bunu çok istediğimi anlatmaya çalıştım. Onları ikna edebilmişim ki birkaç ay sonra kabul

edildim. Hayatımda bu kadar sevindiğimi hatırlamıyorum. Ama tabii bu sevinç ailemle yüzleşecek olmanın korkusuyla gölgelendi. Sanırım beni en çok rahatsız eden şimdiye kadar hep 'Aferin kızım' diyen, benimle gurur duyan annemi ve babamı hayal kırıklığına uğratmaktı.

Beklediğim gibi hayal kırıklığına uğradılar da. Annem bunu telefonda söyledikten yaklaşık 48 saat sonra Amerika'daydı. Öncelikle arkadaş grubumdan şüphelendi. İlgisi olmadığını anlayınca da bana hiç duymak istemediğim bir sürü soru sordu. 'Neden bu kadar zor elde ettiğin finans işinden vazgeçiyorsun?' 'Sosyolog olup ne yapacaksın?' 'Türkiye'de nasıl para kazanacaksın?' Bu sorular beni çok öfkeliyordu - en çok da hazır bir cevabım olmadığı için. Gerçekten bilmiyordum. Sadece finans işinin beni mutsuz ettiğini anlattım ve sosyolojinin çok ilgimi çektiğini. Ama daha tatmin edici bir cevap veremedim. Sonunda bir anlaşmaya vardık: Ben finans işini bir seneliğine erteleyecektim ve o seneyi sosyolojide geçirecektim. Sonra da kararımı tekrar düşünecektim.

Sosyolojideki ilk senem düşündüğümde çok daha zor – ama bir o kadar da zevkli - geçti. Haftada binlerce sayfa okumak, şimdiye kadar hiç düşünmediğim konularda düşünmek beni hem zorladı hem de çok geliştirdi. Sınıf arkadaşlarımdan farklı olarak daha analitik bir eğitimden gelmem de bölümdeki hocaların ilgisini çekti. Daha o yıl üç hocanın projelerinde çalışmaya başladım ve bu beni çok motive etti.

Ailem de bendeki değişikliği, ne kadar mutlu olduğumu gördüler, ama endişelerinden de tamamen vazgeçmediler. Bana hep duymak istemediğim zor sorular sordular ama bu sorular beni başarmak için daha da hırslandırdı. Doktoradaki 5 senenin sonunda akademik işlere başvurduğum. Amerika'daki altı okuldan teklif aldım ve dört sene önce Harvard'da işe başladım. Bu sene de doçent ünvanını aldım. Bugün, finans şirketindeki tecrübemden farklı olarak işte geçirdiğim zaman beni mutlu ediyor – ilgimi çeken, önemli bulduğum ve belki de topluma faydası olacak sorular üzerinde düşünmek de...

Bu hikayeden çıkarılacak belki de tek bir ders var – bazen başarı için en kısa görünen yol sizi en uzağa götürecek yol olmayabilir. Sizi mutsuz ediyorsa bir duraklayıp düşünmekten hatta yoldan çıkmaktan korkmayın. Bunu yaparken sizi uyaran – ve mutlaka iyiliğinizi düşünen - seslere kulak verin ama cesaretinizi de kaybetmeyin.

Ben bu cesareti Boğaziçi'nde karşılaştığım örneklerden aldım, umarım benim hikayem de size örnek olabilir. Sizler buralara geldiniz, bundan sonra da istediğiniz yere gidebilirsiniz. Umarım hepimizin yolu açık olur – açık olmasa da o yolu siz ve sizden sonrakilere için açabilirsiniz.

Bu kadar gelecekte bahsederken bugün buradaki asıl amacımızı da unutmak istemem – sizin şimdiye kadar başardıklarınızı kutlamak. Hepinizi ve ailelerinizi teker teker tebrik ediyorum ve sevincinizi, gururunuzu candan paylaşıyorum.